

ภาพสะท้อนสังคมจีนสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือผ่านบันทึกตงจิงเม้งหวาลู่
ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์

**China Social Reflections during the Northern Song Dynasty
within Dongjing Meng Hua Lu Memoir based on Discourse
Analysis**

มัস্যามาต ชัยชนะกิจพงษ์ ¹

MASAYAMAS CHAICHANAKIJPONG

ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University

E-mail: masayamas.ch@ku.th

กนกพร นุ่มทอง ²

KANOKPORN NUMTONG

ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University

E-mail: kanokporn.n@ku.th

Received: 19 November 2022 / Revised: 09 June 2023 / Accepted: 13 June 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมจีนสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือในบันทึกตงจิงเม้งหวาลู่ ที่ประพันธ์โดยเม้งหยวนเหล้าในปี ค.ศ. 1127 ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคม 5 ด้าน ผลการวิจัยเป็นดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก มีการยืดหยุ่นเวลาและสถานที่ทำการค้าขาย 2) ด้านการศึกษา มีความก้าวหน้าอย่างมาก การสอบเข้ารับราชการเน้นความรู้ความสามารถมากกว่าชาติตระกูล เปิดกว้างให้ทุกคนชั้นเข้าสอบได้ มีการส่งเสริมการศึกษาแก่ประชาชน โดยการตั้งโรงเรียนต่างๆ ให้ทุกชั้นชนเข้าศึกษาได้ 3) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ พบว่าเป็นยุคเฟื่องฟูของสังคมเมือง การใช้ชีวิตประกอบอาชีพอย่างมีแบบแผน ครอบครัวมีค่านิยมการมีภรรยาและบุตรจำนวนมากเพื่อดำรงไว้ซึ่งวงศ์ตระกูล สถานภาพสตรีไม่สูง วัฒนธรรมอาหารพัฒนาอย่างมาก เป็นยุคแห่งการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ เป็นยุคทองของกวีนิพนธ์ประเภทฉือ 4) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม เทศกาลต่าง ๆ พบว่าศาสนามีส่วนร่วมในชีวิตประจำวันของผู้คน พิธีกรรมต่าง ๆ มีธุรกิจรับจัดงานเป็นผู้รับผิดชอบ การแต่งงานเป็นการตัดสินใจของบิดามารดา มีเทศกาลสำคัญจำนวนมาก 5) ด้านปัญหาสังคม พบว่าความเลื่อมใสในศาสนาเสื่อมถอยลง มีหอคณิกามากมาย พบปัญหาโสเภณี และ ปัญหาการพนัน ซึ่งส่งผลต่อปัญหาความยากจนตามมา ภาพสะท้อนในบันทึกเล่มนี้มีลักษณะแง่ลบด้านดีเพียงด้านเดียว โดยเน้นหนักไปทางการเฉลิมฉลองในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ความรู้สึกแห่งความสุขไปกับสังคมในอดีต

คำสำคัญ: ภาพสะท้อนสังคม ราชวงศ์ซ่งเหนือ วาทกรรมวิเคราะห์ บันทึกตงจิงเม้งหวาลู่

ABSTRACT

The objective of this research is to analyze Chinese social reflection during the Northern Song Dynasty within Dong Jing Meng Hua Lu memoir by Meng Yuan Lao in 1127 AD. This research uses analytical discourse by focusing on 5 aspects of society. The results of the research show: 1) The economic is very prosperous. There is flexibility to when and where to trade; 2) The education system is very progressive. Civil entrance examination emphasis on knowledge and competency more than family lineage which open for anyone to take the exam regardless of social class. There is also an education promotion by setting up schools to provide education for all citizens; 3) The livelihood aspect was found to be a golden age for urban society. The occupation is organized in a structured manner. The family values of having many wives and children to maintain the family lineage. Women hold an inferior status in society. Food and art culture has evolved greatly in this period. It was considered the golden age of Chu poetry; 4) In terms of traditions, rituals, and festivals, it was found that religion was involved in citizen's daily lives. Various ceremonies were held by the organized businesses. Marriage is mainly a parent's decision. Various important Festival Day frequently held; 5) The social issue, it was found that the religion is deteriorating, there are problems with prostitution and gambling which resulted in poverty. This research also found that social reflection is mainly written in positive aspect, emphasizing celebrations in various festivals to convey the reader's feelings of happiness in the past society.

Keywords: Social Reflection, Northern Song Dynasty, Analytical Discourse, Dongjing Meng Hua Lu Memoir

บทนำ

สมัยราชวงศ์ซ่งได้รับการยกย่องให้เป็น “ยุคแห่งศิลปวิทยาการของจีน” เนื่องจากในสมัยซ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอย่างมาก เข็มทิศ แผนที่ และดินปืน ได้รับการพัฒนาจนถึงขีดสุด มีการประดิษฐ์นาฬิกาทางดาราศาสตร์เครื่องแรกของโลก เศรษฐกิจในประเทศเฟื่องฟู รวมไปถึงการค้าขายกับต่างประเทศ ประชาชนนิยมการออกเดินทางท่องเที่ยว การเข้าร่วมชมรมต่าง ๆ มีการฟื้นฟูเทศกาลที่สำคัญต่าง ๆ ขึ้นมาเช่น เทศกาลโคมไฟ เทศกาลชิงหมิง เทศกาลไหว้พระจันทร์ เกิดการเรียนการสอนในโรงเรียน ทางด้านวรรณกรรม เกิดนักคิดนักปราชญ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาหลายคน มีการฟื้นฟู และชำระวรรณคดีโบราณกลับมาใหม่ เกิดการเข้ามาของศาสนาและลัทธิต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นลัทธิขงจื้อใหม่ ศาสนาพุทธ ลัทธิเต๋า ลัทธิฉาน ซึ่งเป็นลัทธิหนึ่งที่แตกมาจากพุทธศาสนา โดยคำว่าฉาน (禪) มาจากคำว่าฉานในภาษาบาลี ต่อมาลัทธิฉานได้เผยแพร่ไปสู่ประเทศญี่ปุ่น เรียกว่า “เซ็น” (ภุริวรรณ วรานุสาสน์. 2555 : 57, 60-61)

บันทึกตงจิงเหมิงหวาลู่ (东京梦华录) เขียนในสมัยซ่งจินจาง รัชศกจิ่งคัง ปีที่ 2 (ค.ศ.1127) ประพันธ์ขึ้นโดยเหมิงหยวนเหลา (孟元老) เป็นบันทึกเล่าเรื่องราวครั้งผู้ประพันธ์ตอนเป็นเด็กและติดตามบิดาซึ่งรับราชการ

เดินทางท่องเที่ยวทั่วทั้งเหนือจรดใต้ ในรัชศกฉงหนิง ที่ 2 (ค.ศ.1103) เดินทางมาถึงเมืองเปียนเหลียง (汴梁) และพักอาศัยที่ถนนฝั่งใต้ทางทิศตะวันตกของสะพานจินเหลียงในเมือง (Meng Yuanlao. 1982 : 4)

บันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่เขียนเป็นบทร้อยแก้ว บรรยายถึงภูมิทัศน์ ชีวิตความเป็นอยู่ของจักรพรรดิ เชื้อพระวงศ์ เหล่าขุนนาง จนถึงชาวบ้านสามัญชนในเมืองเปียนเหลียง มีทั้งหมด 10 บรรพ มีตัวอักษรกว่า 30,000 ตัว และยังเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์เล่มแรกที่เขียนในสมัยซ่ง เป็นต้นแบบและคล้ายคลึงกับบันทึกเมิ่งเหลียงลู่ (梦梁录) เขียนโดยอู๋จื้อมู่ และบันทึกตูเจิงจีเซิง (都城纪胜) เขียนโดยไฉ่เต๋อเวิงซึ่งบันทึกทั้งสองเล่มเขียนขึ้นในสมัยซ่งได้ และบรรยายถึงเมืองหลวงในสมัยซ่งได้ (Li Xuehan. 2021 : 2)

บันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่เขียนบันทึกเหตุการณ์ของเมืองเปียนเหลียงในอดีต ผ่านความคิดเห็นและสิ่งที่สามัญชนประสบด้วยตนเอง ไม่ได้มาจากเอกสารทางราชสำนัก สะท้อนความเป็นจริงในสังคมในมุมมองของสามัญชน บันทึกนี้มีลักษณะแสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีตให้แก่คนรุ่นหลังได้ศึกษาประวัติศาสตร์ และเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ เล่มแรกที่เขียนในสมัยราชวงศ์ซ่ง เนื้อหาส่วนใหญ่ใช้ภาษาพูดในสมัยนั้น รูปแบบการเขียนเรียบง่าย ตรงไปตรงมาบอกเล่าถึงความเป็นจริง ไม่ปรุงแต่งถ้อยคำให้สวยงามคล่องจอง สะท้อนสภาพสังคมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่เกิดจากมุมมองของประชาชนในสมัยนั้น ซึ่งมีความแตกต่างจากวรรณกรรมอื่น และยังพบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาวิจัยบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ ด้านคำศัพท์ กิจกรรมสันตนาการ ซึ่งยังไม่มีการศึกษาด้านสังคม ผู้วิจัยเห็นว่าจุดนี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจจึงเลือกศึกษาภาพสะท้อนสังคมจีนสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือผ่านบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ ตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ จากการเดินเรื่อง จากโครงเรื่อง ผ่านคำและประโยค โดยวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคม 5 ด้าน ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านปัญหาสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมจีนสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือที่ปรากฏผ่านบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ ตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์

ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยนี้วิเคราะห์บันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ ซึ่งประพันธ์โดยเมิ่งหยวนเหล่าในปี ค.ศ.1127 จำนวน 10 บรรพ โดยกำหนดกรอบในการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมใน 5 ด้าน ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านปัญหาสังคม โดยการวิเคราะห์เรื่องผ่านคำ ประโยค

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วิเคราะห์ หมายถึงการพิจารณาภาพทฤษฎีที่นำเสนอภาพสะท้อนสังคมในบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่
2. ภาพสะท้อนสังคม หมายถึง สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพในสังคม 5 ด้าน ในบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านปัญหาสังคม
3. บันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่หมายถึงบันทึกที่เขียนโดยเมิ่งหยวนเหล่าในปี ค.ศ.1127 จำนวน 10 บรรพ

ข้อตกลงเบื้องต้น

บทความวิจัยนี้ใช้เกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธียไทย โดยคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน ของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปีพุทธศักราช 2547

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้แบ่งการทบทวนวรรณกรรมเป็นประเด็นดังนี้ 1) บันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ 2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3) เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่

เขียนในสมัยช่งซิงจง รัชศกจี้กั๋ง ปีที่ 2 (ค.ศ.1127) ประพันธ์ขึ้นโดยเมิ่งหยวนเหล่า บันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ เป็นบทร้อยแก้ว บรรยายถึงภูมิทัศน์ ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองเป่ียนเหลียง มีทั้งหมด 10 บรรพ ประมาณ 30,000 ตัวอักษร ประกอบด้วย บรรพที่ 1 บรรยายสถานที่ต่างๆ ได้แก่ แม่น้ำลำคลอง พระราชวัง บรรพที่ 2 กล่าวถึง ถนน สะพาน และตลาดได้รุ่ง ร้านอาหาร บรรพที่ 3 บรรยายถึงร้านขายยา การค้าขายในวัดเซียงกั้ว การใช้เงินเยียนโม่ การป้องกันอัคคีภัย บรรพที่ 4 อธิบายถึงการอภิเษกสมรสของเชื้อพระวงศ์ การเชิญพระหรือนักบวชเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ บรรพที่ 5 บรรยายถึงประเพณีพื้นบ้าน การแสดงศิลปะ การแต่งงาน บรรพที่ 6 บรรยายเกี่ยวกับเทศกาล พิธีต่าง ๆ บรรพที่ 7 บรรยายถึงเทศกาล เช่น เทศกาลชิงหมิง เสด็จประพาสสวนฉงยหลิน บรรพที่ 8 บรรยายเทศกาลตวนอู่ เทศกาลซีซี วันสารทจีน และเทศกาลอื่น ๆ บรรพที่ 9 บรรยายเทศกาลเทียนหนิง วันเริ่มต้นฤดูหนาว บรรพที่ 10 บรรยายเกี่ยวกับวันเหมาฮั่นหรือทักษิณฮั่น เสด็จวัดไท่เมี่ยวบูชาเทพเจ้า เป็นต้น (Meng Yuanlao. 1982)

สรุปได้ว่าบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่เขียนสะท้อนวิถีชีวิตสังคมในเมืองหลวงได้แก่ บรรพที่ 1 บันทึกเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในเมืองหลวงเท่านั้น จากนั้นบรรพที่ 2-3 บันทึกเกี่ยวกับการใช้การชีวิตประจำวัน ส่วนบรรพที่ 4-10 ทั้งหมด 7 บรรพ บันทึกเรื่องเกี่ยวกับประเพณี และเทศกาลต่าง ๆ เห็นได้ว่าผู้เขียนเน้นเขียนเกี่ยวกับประเพณี และเทศกาลต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีการวิเคราะห์วาทกรรม

Discourse หรือวาทกรรม เป็นคำที่พบเห็นและใช้ได้หลากหลายสาขาวิชาไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีการวิจารณ์ สังคมวิทยา ภาษาศาสตร์ ปรัชญา จิตวิทยาสังคม เป็นต้น ขณะเดียวกันก็เป็นคำที่มีความหมายกว้าง เช่น หมายถึงการสื่อสารด้วยภาษา การสนทนา หน่วยของตัวบทที่นักภาษาศาสตร์ใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางภาษาที่มีขอบเขตเกินกว่าประโยคเดียว ฯลฯ เราจึงไม่สามารถนิยามคำว่าวาทกรรมให้มีเพียงความหมายเดียวได้

การศึกษาวาทกรรมจึงไม่ได้เป็นแค่การวิเคราะห์คำพูดหรือถ้อยแถลง หากแต่เป็นการศึกษาระบบและกระบวนการสร้างหรือผลิตเอกลักษณ์และความหมาย การมองสิ่งต่างๆ รอบตัวเช่น ความรู้ ความจริง อำนาจ รวมถึงความเป็นตัวตน วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้คงอยู่และเป็นที่ยอมรับในสังคม โดยไม่ทำให้เอกลักษณ์ความหมายบางอย่างในสังคมเลือนหายไป เพราะวาทกรรมเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ เจื่อนไขและกลไกต่างๆ ในการพูดและเขียน วาทกรรมจึงเป็นมากกว่าเรื่องภาษาหรือคำพูดที่มีภาคปฏิบัติจริงของวาทกรรมที่รวมถึงจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่าและสถาบันต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น อันเกิดจากการถูกสร้างขึ้น ระหว่างความแตกต่างของสิ่งสองสิ่ง ภายใต้กฎเกณฑ์อย่างหนึ่ง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2549 : 19-20)

สรุปได้ว่า วาทกรรมเป็นชุดความคิดที่ได้รับการสังเคราะห์ขึ้นมาอย่างเป็นระบบ สร้างความหมายและอัตลักษณ์ให้กับสรรพสิ่งในสังคม โดยเชื่อมโยงกับอำนาจ ความรู้ และความจริง ซึ่งอาจเป็นมากกว่าภาษาหรือคำพูด ทว่ายังรวมถึงปฏิบัติการจริงของวาทกรรมซึ่งรวมถึง จารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ และบริบททางสังคมในขณะนั้นด้วย

2.2 ทฤษฎีวรรณกรรมกับสังคมและภาพสะท้อนสังคม

ภาพสะท้อนสังคมเป็นสิ่งที่สะท้อนมาจากตัวของวรรณกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กันเพราะเป็นการถ่ายทอดสังคมจากนักเขียนโดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลาง ซึ่ง ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539 : 137) ได้กล่าวถึงภาพสะท้อนสังคมว่า “การศึกษาภาพสะท้อนที่ปรากฏในวรรณกรรม จะยึดหลักว่าวรรณกรรมคือกระจกเงาสะท้อนภาพทางสังคมด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ผู้วิจารณ์วิเคราะห์ให้เห็นภาพสะท้อนในแง่มุมต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเนื้อหา โครงเรื่อง การบรรยายฉากสถานที่ ตลอดจนการตีความ” และ อิงอร สุพันธุ์วนิช (2551 : 9) ได้กล่าวถึงการใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือศึกษาภาพสะท้อนสังคมว่า “วรรณกรรมจะมีบทบาทเป็นเพียงเครื่องสะท้อนความคิด หรือเป็นเครื่องมือทางการเมือง หรือเพื่อชี้นำความคิดของคนในสังคมก็ตาม วรรณกรรมนั้นๆ ก็ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมอยู่ตลอดเวลา ถ้าคนสมัยหลังต้องการจะศึกษาความคิดหรือภาพสะท้อนของยุคสมัยก็ต้องย้อนกลับไปศึกษาผลงานเก่าๆ ที่นักเขียนเคยเขียนไว้”

อีกทั้งตรีศิลป์ บุญขจร (2542 : 1-20) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไว้ 3 ลักษณะ คือ 1) วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม การสะท้อนสังคมของวรรณกรรม มิใช่เป็นการสะท้อนอย่างการบันทึกเหตุการณ์ทำนองเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อน ประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความจริงทางสังคม สอดแทรกอยู่ วรรณกรรมอาจสะท้อนสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม หมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรมหมายถึง ค่านิยมในชีวิตจิตใจของคนในสังคม 2) สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับ อิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง สภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งที่กำหนดโลกทัศน์ของนักเขียน การพิจารณาอิทธิพลของสังคมที่มีต่อนักเขียน โดยควรให้ความสนใจว่า นักเขียนได้รับอิทธิพลจากสังคมอย่างไร และนักเขียนมีท่าที ตอบสนองต่ออิทธิพลเหล่านั้นอย่างไร

3) บรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนที่ยิ่งใหญ่นอกจากจะเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้มีชีวิต โนม่น่าวจิตใจผู้อ่านแล้วยังมีอิทธิพลต่อสังคมอีกด้วย เพราะอิทธิพลของวรรณกรรมต่อสังคมนั้น อาจเป็นไปได้ทั้งในด้านอิทธิพลภายนอกเช่น การแต่งกาย หรือการกระทำตามอย่างในวรรณกรรม และอิทธิพลภายในคืออิทธิพลทางความคิด การสร้างค่านิยมรวมทั้งความรู้สึกนึกคิด นักเขียนจึงมีบทบาทในฐานะผู้นำแนวคิดของสังคม และผู้นำทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง

สรุปได้ว่า ภาพสะท้อนสังคม หมายถึง เนื้อหาบางส่วนในวรรณกรรมที่ผู้เขียนนำเสนอให้ผู้อ่านได้เห็นภาพความเป็นไปในสังคม สะท้อนสังคมด้านต่าง ๆ เช่น ภาพสะท้อนเศรษฐกิจ ภาพสะท้อนการเมือง ภาพสะท้อนวัฒนธรรม ตลอดจนด้านอื่น ๆ ตามแต่เจตนาของผู้เขียนที่ต้องการสะท้อนเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมด้วยงานเขียนของตน และแนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคมนั้น แสดงให้เห็นว่าทัศนคติของนักเขียนที่มีต่อโลก และ สังคมที่นักเขียนสังกัดอยู่นั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของนักเขียนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล China National Knowledge Infrastructure (CNKI) ในประเทศจีน พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ ด้านคำศัพท์เช่น งานวิจัยของ Gao Yanjie (2006) ซึ่งทำการวิจัยบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ด้านคำศัพท์ โดยผลการวิจัยพบว่า มีคำศัพท์หลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นคำนาม เป็นคำศัพท์เฉพาะในยุคสมัยนั้น และยังเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะพื้นที่นั้น พบงานวิจัยด้านด้านศิลปะความบันเทิง เช่น งานวิจัยของ Wei Bangming (2013) ซึ่งทำการวิจัยภาพชิงหมิงซ่งเหอและบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ โดยศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมด้านกีฬาของเมืองเป่ียนเหลียงในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กีฬาและสันทนาการที่สำคัญ ได้แก่ การแสดง การออกกำลังกายให้ร่างกายแข็งแรง (健身) การชมศิลปะ ซึ่งมีคุณค่าและประโยชน์ในการผ่อนคลายอารมณ์ เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม และบรรเทาความขัดแย้งระหว่างชนชั้น เป็นกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มคนในสังคม ส่งผลให้กีฬาและสันทนาการมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสมัยนั้น

จากการสืบค้นข้อมูลในประเทศไทยผู้วิจัยพบงานวิจัยที่ศึกษาวาทกรรมการเดินทางในกวีนิพนธ์ฉือราชวงศ์ซ่งของ ภูริวรรธ วรานุสาสน์ (2555) และงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาณาจักรเหลียว ซีเซี่ย และจิน: ภาพสะท้อนความยืดหยุ่นทางการทูต สมัยราชวงศ์ซ่งเหนือของ สิทธิพล เครือรัฐติกาล (2556) โดยผู้วิจัยพบว่าไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่โดยเฉพาะ

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ในต่างประเทศ พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่นิยมศึกษาด้านคำศัพท์ ด้านศิลปะความบันเทิง ซึ่งไม่พบการศึกษาภาพสะท้อนสังคมจีนผ่านบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาพสะท้อนสังคมจีนเพื่อสร้างความเข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมจีนสมัยนั้น และยังสามารถให้ผู้สนใจนำไปเป็นข้อมูลเทียบเคียงทางประวัติศาสตร์เพื่อใช้ในการศึกษาอ้างอิงต่อไป

วิธีดำเนินงานวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากหนังสือตงจิงเมิ่งหวาลู่ประพันธ์โดย เมิ่งหยวนเหล่า ตีพิมพ์ในปี ค.ศ.1982
2. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากบทความ วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ จากฐานข้อมูล China National Knowledge Infrastructure (CNKI) ในประเทศจีน
3. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย
4. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือตามลำดับคือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ 4) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี 5) ด้านปัญหาสังคม โดยวิเคราะห์ผ่านการดำเนินเรื่องในบันทึกตงจิงเมิ่งหวา
5. สรุปและเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือผ่านการดำเนินเรื่องในบันทึกตงจิงเมิ่งหวาลู่ โดยแยกประเด็นการวิเคราะห์ตามกรอบที่กำหนด 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ 4) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี 5) ด้านปัญหาสังคม ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ เป็นยุคที่เศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองขีดสุด โดยพบในบันทึกดังนี้

1.1 วัดเซียงกั๋วเปิดให้ประชาชนเข้าทำการค้าขายภายในวัดได้ เดือนละห้าครั้ง (相国寺每月五次开放, 万姓交易) (Meng Yuanlao. 1982 : 88)

1.2 จนถึงสะพานหลงจินซึ่งเป็นสถานที่ขายสัตว์หนาจอรีว อาหารที่ขายอยู่ที่นั่นเรียกว่าจำเจวีย ตลาดคนเดินมีการซื้อขายทุกวันตั้งแต่เช้าจนถึงเวลาตีหนึ่งจึงปิดตลาด (直至龙津桥须脑子肉止, 谓之“杂嚼”, 直至三更) (Meng Yuanlao. 1982 : 65)

1.3 แม่น้ำเปียนไหลผ่านเมือง ไหลจากปากแม่น้ำทิศตะวันตกเข้าสู่เมือง จากนั้นไหลไปทางทิศตะวันออกจนถึงเขตชื่อโจวจิงไหลบรรจบกับแม่น้ำไหว ทุกคนใช้แม่น้ำสายนี้ขนส่งพืชพันธุ์ธัญญาหารของภาคตะวันตกเฉียงใต้ และสินค้าจากทางตะวันตกเฉียงใต้ล้วนขนส่งผ่านแม่น้ำสายนี้เข้าสู่เมืองหลวง ประชาชนต่างต้องพึ่งพาแม่น้ำสายนี้ (中曰汴河, 自西京洛口分水入京城, 东去至泗州, 入淮, 运东南之粮, 凡东南方物, 自此入京城, 公私仰给焉) (Meng Yuanlao. 1982 : 27)

1.4 ในเมืองหลวงใช้รถไถ่ผิงในการขนย้ายสิ่งของหรือสินค้าเป็นส่วนใหญ่ (东京般载车, 大者曰“太平”) (Meng Yuanlao. 1982 : 113)

1.5 ตลาดในเมืองหลวง ใช้เงินเขียนโมในการซื้อขายแลกเปลี่ยน ข้าราชการใช้เจ็ดสิบเจ็ดเขียนเท่ากับหนึ่งโม และในตลาดใช้เจ็ดสิบห้าเขียนเท่ากับหนึ่งโม ซื้อขายปลา เนื้อสัตว์ ผักต่าง ๆ ใช้เจ็ดสิบสองเขียนเท่ากับหนึ่งโม ซื้อขายเครื่องเงิน ทองคำใช้เจ็ดสิบสี่เขียนเท่ากับหนึ่งโม ซื้อขายของล้ำค่าสำหรับสตรีเล็ก ๆ

น้อยๆ ใช้หลักสิบแปดเขียนเท่ากับหนึ่งโม่ ซื่อขายแลกเปลี่ยนภาพวาดใช้ห้าสิบหกเขียนเท่ากับหนึ่งโม่ (都市钱陌，官用七十七，街市通用七十五，鱼肉菜七十二陌，金银七十四，珠珍、雇婢妮、买虫蚁六十八，文字五十六陌) (Meng Yuanlao. 1982 : 115)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ราชสำนักเริ่มให้ความสำคัญกับพ่อค้ามากขึ้น ประชาชนทั่วไปสามารถทำการค้าขายได้ ราชสำนักอนุญาตให้ทำการค้าขายในวัดได้ ปรากฏว่าร้านขายสินค้ามากมาย ในสมัยนั้นประชาชนทำการค้าอย่างกว้างขวาง พบว่าแม่น้ำเปียนเป็นแม่น้ำสายหลักในการขนส่ง โดยสินค้าจากทั่วประเทศขนส่งผ่านแม่น้ำเปียนเข้าสู่เมืองหลวง ทำให้เมืองเปียนเหลียงกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการขนส่ง การสัญจรและการขนส่งทางบกในเมืองหลวงใช้รถขนส่งไต่ผิง เพื่อขนส่งสินค้าต่าง ๆ ในเมือง ได้แก่ สุรา ไม้ไผ่กระเบื้อง หิน และสินค้าต่าง ๆ มีการใช้เงินเขียนโม่ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งเป็นหน่วยเงินของจีนแบบดั้งเดิม มูลค่าของเงินโม่แตกต่างกันไปในประเภทของการค้า จากเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองส่งผลให้ราชสำนักเก็บภาษีได้มากขึ้น ประเทศเข้าสู่ยุคเฟื่องฟู จนทำให้ราชสำนักยืดหยุ่นเวลาการทำการค้าขาย ทำให้สังคมเมืองมีลักษณะแตกต่างไปจากอดีต มีการค้าขายเวลากลางคืน พฤติกรรมของประชาชนเปลี่ยนไปในทางฟุ้งเฟ้อ

2. ด้านการศึกษา มีความเจริญรุ่งเรืองมาก โดยพบในบันทึกมีดังนี้

2.1 ตามถนนทางทิศตะวันออกไปจนถึงสถานที่จัดสอบระดับเขตของศาลไคเฟิง คลังจัดเก็บ และสถานที่จัดสอบของกรมพิธีการ (东至贡院、什物库、礼部贡院) (Meng Yuanlao. 1982 : 59)

2.2 ด้านทิศตะวันออกเป็นจวนของหลิวเหลียน ทางทิศใต้คือสำนักไท่เสวีย สำนักกั่วจื่อเสวีย (东刘廉访宅，以南太学、国子监) (Meng Yuanlao. 1982 : 59)

จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการสอบเข้ารับราชการเน้นความรู้ความสามารถมากกว่าชาติตระกูล มีการปรับปรุงระบบการสอบรัดกุมและชัดเจนเป็นธรรม มีการจัดสอบทุกสามปี ผู้สอบผ่านระดับเขตจะต้องเดินทางไปสอบระดับมณฑลที่เมืองหลวง สนามสอบที่สร้างขึ้นโดยทางการ เรียกว่า กังย่วน เมื่อสอบผ่านระดับนี้ได้แล้วจึงจะมีสิทธิ์เข้าสอบต่อหน้าพระที่นั่ง ซึ่งองค์จักรพรรดิจะเป็นผู้ออกข้อสอบและตัดสินด้วยพระองค์เอง การสอบเข้ารับราชการในสมัยนั้น นับเป็นการยกระดับฐานะทางสังคมของผู้เข้าสอบได้อีกด้วย และการศึกษาของประชาชนพบว่าการส่งเสริมด้านศึกษาให้แก่ประชาชน โดยตั้งโรงเรียนต่างๆ ได้แก่ 1) สำนักกั่วจื่อเสวียซึ่งเป็นโรงเรียนบ่มเพาะข้าราชการ 2) สำนักชื่อเหมินเสวียซึ่งเป็นโรงเรียนสอนแนวคิดปรัชญา 4 แขนงได้แก่ หลุนอี่ว ต้าเสวีย จงยง เมิ่งจื่อ 3) สำนักไท่เสวียซึ่งเป็นสถาบันสอนการปกครอง 4) ก่วงเหวินก่วนซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักกั่วจื่อเสวีย เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าด้านการศึกษา มีลักษณะเปิดกว้างมากกว่าอดีต เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ารับการศึกษาได้

3. ด้านชีวิตความเป็นอยู่ เป็นยุคเฟื่องฟูของสังคมเมืองอย่างมาก โดยพบในบันทึกมีดังนี้

3.1 เจ้ามือกวานพูสมใส่ชุดสวมหมวกและคาดเข็มขัดอย่างเป็นรูปแบบเรียบร้อย ส่วนขอทานเหล่านั้นก็ยังมีแบบแผนของตนเอง (其卖药卖卦，皆具冠带。至于乞丐者，亦有规格) (Meng Yuanlao. 1982 : 131)

3.2 วันที่หนึ่งเดือนสาม นอกเมืองประตูขุนเทียนด้านทิศตะวันตก มีการเปิดทะเลสาบจินหมิง และสวนฉงหลินให้เข้าชม (三月一日，州西顺天门外开金明池琼林苑) (Meng Yuanlao. 1982 : 198)

3.3 เมื่อทารกอายุครบหนึ่งเดือน ทำของขวัญโดยใช้ผ้าหลากสี เชือก ลวดทองแดงทำเป็นสัตว์ตัวเล็ก ผู้มีฐานะร่ำรวยให้ เงิน ทอง นอแรดหรือหยกเป็นของขวัญ ในงานเลี้ยงครบหนึ่งเดือน มีผลไม้ และขนมต่างๆ มากมาย (至满月则生色及綳绣钱，贵富家金银犀玉为之，并果子，大展洗儿会) (Meng Yuanlao. 1982 : 152)

3.4 นอกจากนี้ยังมีนางคนละครับล่าง ซึ่งมาร้องเพลงต่อหน้าแขกโดยไม่ได้รับเชิญ บรรดาลูกค่านำเศษเงินให้พวกนางเพื่อให้พวกนางออกไป โดยทั่วไปนางคนละครับล่างนี้เรียกว่า จำเค่อ (又有下等妓女，不呼自来，筵前歌唱，临时以小钱物赠之而去，谓之“札客”) (Meng Yuanlao. 1982 : 73)

3.5 ตามเส้นทางของถนนอี๋จ้งจวดทางทิศใต้ ผ่านสะพานโจว สองข้างทางเป็นบ้านเรือนของประชาชน ตามถนนมีทั้ง ร้านขายถ่าน ร้านสุราตระกูลจาง ถัดไปก็เป็น ซาลาเปาลูกท้อของร้านหวัง ร้านขายกำยานหอมตระกูลหลี่ ร้านขายขนมเปี๊ยะไส้เนื้อของป้าเฉา และร้านน้ำชาตระกูลหลี่ (御街一直南去，过州桥，两边皆居民。街东车家炭、张家酒店，次则 王楼山洞梅花包子、李家香铺、曹婆婆肉饼、李四分茶) (Meng Yuanlao. 1982 : 52)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ชนชั้นกลาง โดยเฉพาะพ่อค้าเริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคม ประชาชนใช้ชีวิตประกอบอาชีพอย่างมีแบบแผน สังคมโอ้อาหารหรรษาแค่ภายนอก ความจริงประชาชนลำบากยากแค้น มีขอกทานอยู่จำนวนมาก มีการเปิดสถานที่ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่สำหรับจักรพรรดิให้เป็นสถานที่สาธารณะให้ประชาชนเข้าเยี่ยมชมอย่างเสมอภาค ด้านครอบครัวพบว่า การมีภรรยาและบุตรจำนวนมากเพื่อดำรงไว้ซึ่งวงศ์ตระกูลถือเป็นค่านิยมสำคัญ ให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งปรากฏอยู่ในบรรพที่ 5 มีพิธีการต่าง ๆ ในการคลอดบุตร เช่น พิธีหลังจากคลอดครบเจ็ดวันเรียกว่าอีล่า พิธีเลี้ยงครบหนึ่งเดือน และพบว่าสถานภาพสตรียังคงตกต่ำเหมือนยุคสมัยที่ผ่านมา มีสตรีหลากหลายประเภทเช่น สตรีผู้สูงศักดิ์ เชื้อพระวงศ์ นางกำนัล นักบวชสาวใช้ หญิงสาวที่ให้บริการตามร้านสุราเรียกว่า จั้วนเจา ซึ่งมีสถานะต่ำต้อยเป็นที่ดูหมิ่นดูแคลนในสังคม โสเภณีระดับล่างเรียกว่า จำเค่อ หรือ ต่าจั่วจั่ว อีกทั้งในสมัยนั้นยังอนุญาตให้ผู้หญิงสามารถทำการค้าขายได้ สังคมมีลักษณะเพิ่มบทบาทให้กับสตรีอีกชั้นหนึ่ง ดังที่พบในบันทึกเขียนถึงป้าเฉาขายขนมเปี๊ยะไส้เนื้อ

3.6 ในเมืองหลวงมีภัตตาคารอาหารชั้นดีเจ็ดสิบสองแห่ง นอกจากนั้นที่ไม่ว่าจะอธิบายรายละเอียดได้เรียกว่าเจี้ยวเตี้ยน (在京正店七十二户，此外不能遍数，其余皆谓之“脚店”) (Meng Yuanlao. 1982 : 71)

3.7 เร็นเสี่ยวซานเป็นนักแสดงเซตหุ่นกระบอกที่มีชื่อเสียง ทุกวันเวลาตีสามจะเริ่มต้นแสดงละครโรงเล็ก หากไปล่าช้าอาจพลาดโอกาสดู (般杂剧杖头傀儡，任小三，每日五更头回小杂剧 差晚看不及矣) (Meng Yuanlao. 1982 : 132)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมด้านอาหารมีการพัฒนาถึงขั้นสูง มีภัตตาคารที่มีชื่อเสียงได้แก่ภัตตาคารอยู่เขียนทางตะวันออกของเมือง ร้านอาหารในเมืองส่วนใหญ่เรียกว่าเฟินฉา เมืองหลวงมีภัตตาคารชั้นดี 72 แห่ง ร้านค้าอื่นที่ไม่อาจกล่าวถึงนั้นเรียกว่าเจี้ยวเตี้ยน ร้านเครื่องต้มส่วนใหญ่จำหน่ายเครื่องต้มที่ต้มจากสมุนไพร นอกจากมื้ออาหารในตอนกลางวันแล้ว ผู้คนยังชอบบริโภคในช่วงเวลากลางคืน มีวิถีชีวิตผูกพัน

กับตลาดได้รุ่ง ด้านศิลปะ วัฒนธรรม การละเล่น พบว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมพัฒนาไปพร้อมกับการศึกษาที่เจริญรุ่งเรือง ลักษณะชื่อ ดั้งเดิม และเหวินฝู นั้นแตกต่างจากสมัยราชวงศ์ถัง รูปแบบวรรณกรรมใหม่ ฉือ เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในหมู่ประชาชน ดังคำกล่าวที่ว่า ผู้คนทุกหนแห่งต่างขับร้องฉือของนักกวีลือหย่งได้จากบรรพที่ 5 กล่าวถึงศิลปะที่สำคัญซึ่งแสดงในโรงมหรสพของเมืองหลวงประกอบด้วย การวิจารณ์หนังสือเมิ่งจื่อ ของจางถึงโส่ว นักแสดงเซตหุ่นกระบอก ที่มีชื่อเสียงได้แก่เร็นเสี่ยวซาน นักแสดงหุ่นกระบอกเสวียนชือ ซึ่งเป็นหุ่นที่มีลวดซึกอยู่ด้านบน ได้แก่จางจินเชียน นักแสดงหุ่นกระบอกเยาฟา ซึ่งเป็นหุ่นกระบอกพร้อมดอกไม้ไฟ ได้แก่ จังจินเหมียว และยังมีการแสดงหลากหลายรูปแบบอีกมากมาย

ชีวิตความเป็นอยู่ทางสังคมของคนในสมัยนั้น มีลักษณะโดดเด่นแตกต่างจากอดีตหลายด้าน เกิดตลาดกลางคืน เพิ่มสถานะผู้หญิงทำการค้า ประชาชนรับประทานอาหารมื้อดึก จักรพรรดิเปิดกว้างใกล้ชิดประชาชนมากขึ้น ที่กล่าวมาเป็นจุดเด่นทางสังคมที่น่าสนใจมาก อาจกล่าวได้ว่ามีส่วนคล้ายกับปัจจุบันในบางมิติ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม เทศกาลต่าง ๆ พบว่ามีเทศกาลเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากดังนี้

4.1 วันที่แปดเดือนสี่ เป็นวันประสูติของพระพุทธเจ้าโคตม วัดขนาดใหญ่จำนวนสิบวัดในเมืองจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ (四月八日佛生日，十大禅院各有浴佛斋会) (Meng Yuanlao. 1982 : 202)

4.2 หากต้องจัดพิธีศพ ในส่วนข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็น มีร้านค้าซึ่งมีความชำนาญเกี่ยวกับวิธปฏิบัติการจัดเตรียมอุปกรณ์งานศพให้เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ เช่น งานศพแบบฟางเชียงซึ่งเป็นพิธีแบบมีเทพเปิดทาง รถม้า เชือกถักเงินไหมสี และสิ่งของต่างๆ มีราคาที่เหมาะสมกำหนดไว้ และหากต้องเดินทางไปติดต่อธุระเป็นระยะทางไกล ทุกตรอกถนนและตลาดที่อยู่ตรงสะพานมีม้าและอานม้าให้เช่า ค่าใช้จ่ายทั้งหมดไม่เกินหนึ่งร้อยเหวินเฉียน (若凶事出殡，自上而下，凶肆各有体例。如方相、车舆、结络、彩帛，皆有定价，不须劳力。寻常出街市干事，稍似路远倦行，逐坊巷桥市，自有假赁鞍马者，不过百钱) (Meng Yuanlao. 1982 : 125)

4.3 ไม่ว่าจะเป็นการจัดงานมงคล หรืองานศพ สิ่งของประเภท โต๊ะเก้าอี้ ถ้วยชาม อาหารเครื่องดื่มต่างมีธุรกิจรับจัดงานเป็นผู้รับผิดชอบ (凡民间吉凶筵会，椅卓陈设，器皿合盘，酒檐动使之类，自有茶酒司管赁) (Meng Yuanlao. 1982 : 125)

4.4 ในการแต่งงาน ควรให้แม่สื่อจะทำการส่งใบเต้าเถี่ยวก่อน รอให้ครอบครัวฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเห็นด้วย จากนั้นต้องเขียนตั้งเถี่ยว โดยบันทึกรายละเอียดของครอบครัว ชื่อของบรรพบุรุษฝ่ายพ่อสามรุ่น สถานะเกี่ยวกับทรัพย์สินหน้าที่การงานของผู้ที่จะหมั้น (凡娶媳妇，先起草帖子，两家允许，然后起细帖子，序三代名讳，议亲人有服亲田产官职之类) (Meng Yuanlao. 1982 : 143)

4.5 วันที่ 1 เดือน 1 เป็นวันตรุษจีน ศาลไคเฟิงผ่อนปรนให้เล่นกวนพูเป็นเวลา 3 วัน (正月一日年节，开封府放关扑三日) (Meng Yuanlao. 1982 : 154)

จากการศึกษาพบว่า เมืองเปียนเหลียงมีวัดจำนวนมาก วัดที่มีชื่อเสียงได้แก่วัดเซียงกั่วชือ วัดไคเปาชือ วัดไท่ผิงชิ่งกั่วชือ โดยมีวัดเซียงกั่วชือเป็นวัดที่มีชื่อเสียงของเมืองหลวง เป็นสถานที่สำหรับคารวะอิฐฐานขอฝน ขอพรบรรเทาภัยพิบัติต้อนรับคณะทูตของประเทศที่สำคัญ ขณะเดียวกันยังเป็นสถานที่ ซื้อขาย ทำการค้าแลกเปลี่ยนสินค้าอย่างอิสระของประชาชน โดยวัดเข้าไปมีส่วนร่วมในชีวิตประจำวันของประชาชน ในวัดจะพบกิจกรรม

เทศกาลพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีสงฆ์นำพระ บรรยายกาศตามวัดต่าง ๆ เต็มไปด้วยควันธูป เสียงสวดมนต์ เสียงความครื้นเครงทางโลกต่าง ๆ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คนในสมัยนั้น พิธีกรรมต่าง ๆ พบว่าการจัดงานหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ของประชาชนไม่ว่าจะเป็นงานศพหรืองานเลี้ยงอื่น ๆ จะมีธุรกิจรับจัดงานเป็นผู้รับผิดชอบ หากต้องจัดงานศพ สิ่งของต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ มีร้านค้าซึ่งมีความชำนาญเกี่ยวกับวิธปฏิบัติ และการจัดเตรียมอุปกรณ์งานศพให้เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งมีราคาที่เหมาะสมกำหนดไว้

พิธีการแต่งงานพบว่า สมัยราชวงศ์ซ่งเหนือเหมือนกับสมัยอื่นๆ การแต่งงานเป็นการตัดสินใจของบิดามารดา โดยเริ่มจากแม่สื่อส่งใบลงวันเดือนปีเกิดให้ทั้งสองฝ่าย จากนั้นส่งใบตั้งเถี่ยว (定帖) เขียนรายละเอียดของทั้งชายและหญิง แล้วจึงมีพิธีคู่ตัว พิธีหมั้น และพิธีการแต่งงาน เทศกาลต่าง ๆ พบว่าสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือมีเทศกาลวันสำคัญมากมาย ได้แก่ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลเริ่มต้นของฤดูใบไม้ผลิ เทศกาลโคมไฟ ซึ่งเป็นวันสิ้นสุดวันเฉลิมฉลองของเทศกาลปีใหม่ ยามค่ำจะมีการประดับตกแต่งโคมไฟเป็นรูปต่าง ๆ มีการเล่นเกมทายปริศนาโคมไฟ เทศกาลชิงหมิง เป็นเทศกาลเซ่นไหว้และทำความสะอาดสุสานของบรรพบุรุษ หลังจากเซ่นไหว้บรรพบุรุษแล้ว ลูกหลานก็จะออกไปท่องเที่ยวพร้อมหน้ากัน เทศกาลตวนอู่มีการแข่งพายเรือมังกร เทศกาลซี้ซี้หญิงสาวแต่งกายงดงามและออกมาขอพรจากเทพธิดาซี้เจี๋ย เทศกาลไหว้พระจันทร์ ประชาชนนิยมรับประทานขนมไหว้พระจันทร์อยู่พร้อมหน้ากันทั้งครอบครัว เทศกาลฉงหยางประชาชนออกไปท่องเที่ยวตามภูเขา ชมดอกเบญจมาศ ต้มชาเบญจมาศ และเหล้าเบญจมาศ วันส่งท้ายปีเก่า

เห็นได้ว่าชนบทธรรมเนียม ประเพณี และเทศกาลต่าง ๆ ได้เขียนไว้มาก สังคมมีลักษณะพิเศษด้านยึดติดกับกรอบประเพณี งานมงคล งานศพ พิธีกรรม และประชาชนชื่นชอบสนุกสนานไปกับเทศกาลต่าง ๆ

5. ด้านปัญหาสังคม เนื้อหาในบันทึกเขียนไว้ว่า

5.1 หากต้องการซ่อมแซมบ้านและกำแพง จัดงานวันเกิด พิธีไฉ้อาลัย แล้วต้องการนิมนต์พระ แม่ชี หรือนักพรตเต๋าเพื่อทำพิธี ทุกวันตอนเช้าตามตลาดนัด ตรอก ถนน หรือ ดินสะพาน สามารถหาช่างฝีมือ ช่างไม้ ที่เรียกว่า กรรมกรทั่วไป รวมถึงพระและนักพรตเต๋า ซึ่งรวมตัวกันอยู่ที่นี่เพื่อรอให้คนมานิมนต์ (倘欲修整屋宇，泥补墙壁，生辰忌日，欲设斋僧尼道士，即 早辰桥市街巷口皆有木竹匠人，谓之杂货工匠，以至杂作人夫，道士僧人，罗立会聚，候人请唤) (Meng Yuanlao. 1982 : 125)

5.2 แสงเทียนส่องสว่าง นางศณิกาแต่งหน้างดงามกว่าร้อยละ ร้อยคน รวมกันบนระเบียงทางเดินหลัก (向晚灯烛荧煌，上下相照，浓妆妓女数百，聚于主廊楹面上) (Meng Yuanlao. 1982 : 71)

5.3 วัดจิ่งเต๋อที่อยู่ด้านหลังตำหนักซ่งซิงกงหน้าวัดมีถ้ำดอกท้อ ช่างในล้วนเป็นช่างโสมณีย์ (景德寺在上清宫背，寺前有桃花洞，皆妓馆) (Meng Yuanlao. 1982 : 106)

5.3 สิ่งของต่างๆ เช่น รถม้า ม้า บ้าน ที่ดิน นักร้อง และนางรำ สามารถนำมาตีราคาเป็นเงินเต็มพันในการเล่นพนันกวนฟู (以至车马、地宅、歌姬、舞女，皆约以价而扑之) (Meng Yuanlao. 1982 : 198)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าคุณค่าและความเลื่อมใสทางศาสนามีความเสื่อมถอยลง มีสถาบันเชิงอย่างหอศณิกามากมาย มีช่างโสมณีย์ทุกหนแห่งแม้แต่บริเวณใกล้วัด หรือใกล้พระราชวังทำให้เกิดปัญหาโสมณีย์ ขึ้น ขณะที่การเล่นกวนฟูเป็นที่แพร่หลายทำให้เกิดปัญหาการพนัน โดยใช้รถม้า บ้านเรือน นางรำ เป็นของเดิมพัน ปัญหาการพนันและปัญหาโสมณีย์ ได้ส่งผลต่อปัญหาความยากจน ในสังคมเมืองที่

ฟุ้งเฟ้อ จากสังคมที่ดูโอ้อวดหรูหราแค่ภายนอก ความจริงประชาชนลำบากยากแค้น มีขอทานเด็กอยู่ตามสะพานมากมาย แสดงให้เห็นว่าลักษณะสังคมมีปัญหารอบด้านแฝงอยู่ในสังคมเมืองที่รุ่งเรือง

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมจีนสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือผ่านบันทึกตงจิงเมิ่งหว่าลู่ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์จากภาพสะท้อนทั้ง 5 ด้านคือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ 4) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี 5) ด้านปัญหาสังคม โดยพบว่าบันทึกตงจิงเมิ่งหว่าลู่สะท้อนภาพสังคมดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ สรุปได้ว่าบันทึกข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงเศรษฐกิจมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก เป็นยุคเศรษฐกิจเงินตรา ราชสำนักเริ่มให้ความสำคัญกับพ่อค้ามากขึ้น ประชาชนทั่วไปสามารถทำการค้าขายได้ มีการยืดหยุ่นเวลาในการทำการซื้อขายได้

2) ด้านการศึกษา สรุปได้ว่า มีความก้าวหน้าทางการศึกษาอย่างมาก การสอบเข้ารับราชการเน้นความรู้ความสามารถมากกว่าชาติตระกูล ประชาชนทั่วไปมีสิทธิ์เข้าสอบ การสอบผ่านการคัดเลือกเข้ารับราชการถือเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงยกระดับชนชั้นทางสังคมของผู้ที่สอบผ่าน ส่วนการศึกษาของประชาชนพบว่าการส่งเสริมด้านศึกษาให้แก่ประชาชน การตั้งโรงเรียนต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ทุกชั้นชนเข้าศึกษาได้ ส่งผลให้องค์ความรู้และการศึกษาของประชาชนในยุคสมัยนั้นลึกซึ้งแพร่หลาย จนเกิดเป็นกวีนิพนธ์ฉือที่ทรงคุณค่าในปัจจุบัน

3) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ สรุปได้ว่าบันทึกข้างต้นสะท้อนภาพความเฟื่องฟูของสังคมเมือง ชนชั้นกลางโดยเฉพาะพ่อค้าเริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคม ประชาชนใช้ชีวิตประกอบอาชีพอย่างมีแบบแผน ด้านครอบครัวมีค่านิยมการมีภรรยาและบุตรจำนวนมากเพื่อดำรงไว้ซึ่งวงศ์ตระกูล มีพิธีกรรมในการคลอดบุตรมากมาย ด้านสถานภาพสตรียังคงตกต่ำเหมือนยุคที่ผ่านมา ด้านวัฒนธรรมด้านอาหารมีการพัฒนาอย่างมาก มีร้านอาหารอยู่จำนวนมาก ด้านศิลปะ วัฒนธรรม การละเล่น พบว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมพัฒนาไปพร้อมกับการศึกษาที่เจริญรุ่งเรือง สถานบันเทิงมีการแสดงหลากหลายรูปแบบ ยังพบว่าในสังคมเมืองที่เจริญรุ่งเรืองย่อมมีด้านมืดซุกซ่อนอยู่เพราะมีปัญหาขอทานเต็มเมือง ประชาชนติดการพนัน ประชาชนหลงมัวเมาสุรานารี ขุนนางใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อไม่สนใจงานบ้านเมือง โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539 : 137) ได้กล่าวถึงภาพสะท้อนสังคมว่า “การศึกษาภาพสะท้อนที่ปรากฏในวรรณกรรม จะยึดหลักว่าวรรณกรรมคือกระจกเงาสะท้อนภาพทางสังคมด้านต่าง ๆ” อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อิงอร สุพันธุ์วนิช (2551 : 9) ที่กล่าวว่า “วรรณกรรมจะมีบทบาทเป็นเพียงเครื่องสะท้อนความคิด หรือเป็นเครื่องมือทางการเมืองหรือเพื่อชี้นำความคิดของคนในสังคม”

4) ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม เทศกาลต่าง ๆ สรุปได้ว่าบันทึกข้างต้นสะท้อนภาพศาสนาซึ่งเข้าไปมีส่วนร่วมในชีวิตประจำวันของประชาชน ด้านพิธีกรรม มีธุรกิจรับจัดงานเป็นผู้รับผิดชอบ การจัดงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานศพหรืองานเลี้ยงอื่น ๆ การแต่งงาน เป็นการตัดสินใจของบิดามารดา เทศกาลต่างๆ พบว่าสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือมีเทศกาลวันสำคัญมากมาย แสดงให้เห็นว่าขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่างสืบทอดมาถึงยุคปัจจุบัน เพราะฉะนั้นวรรณกรรมนี้สามารถนำเป็นแหล่งอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ในมุมมองของประชาชน มีพิธีกรรมหรือความเชื่อบางอย่างที่ศึกษาพบว่าคล้ายคลึงกับพิธีของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศ

ไทย เช่น พิธีกรรมการแต่งงาน พิธีไหว้บรรพบุรุษ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไชยรัตน์ เจริญสิน โอสถ (2549 : 19-20) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษาวัฒนธรรมเป็นการศึกษาจากระบบและกระบวนการสร้าง หรือผลิตเอกลักษณ์และความหมาย การมองสิ่งต่างๆ และวาทกรรมเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์และเงื่อนไขและกลไกต่าง ๆ ในการพูดและเขียน วาทกรรมจึงเป็นมากกว่าเรื่องภาษาหรือคำพูดที่มีภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมที่รวมเอาจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่าและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกันซึ่งเกิดจากการถูกสร้างขึ้นภายใต้กฎเกณฑ์

5) ด้านปัญหาสังคมพบปัญหาทางศาสนา สะท้อนให้เห็นคุณค่าและความเลื่อมใสในศาสนาลดลง เกิดสถาบันทิ้งและหอนิกายอย่างมากมาย มีช่องโหว่ในกฎหมายทุกแห่งก่อให้เกิดปัญหาสังคม ขณะที่การเล่นพนันกวนปูเป็นที่แพร่หลายทำให้เกิดปัญหาการพนัน ซึ่งปัญหาการพนันและปัญหาสังคม ได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาความยากจน สังคมโอ้อาหารหยาบคายนอก ความจริงประชาชนลำบากยากแค้น ปัญหาขอทานเต็มเมือง สรุปได้ว่าปัญหาสังคมพองแพะตกต่ำ ขุนนางและสามัญชนไม่สนใจเรื่องชาติบ้านเมือง ราชสำนักแก้ปัญหาการศึกษาขาดด้วยเงิน ไม่เน้นสร้างกำลังทหาร มุ่งแต่เสวยสุข สืบเนื่องมาจากนโยบายแบ่งปันความสุขให้สามัญชนในหลายมิติ ประชาชนห่วงแต่ความสุขส่วนตัว ผลสุดท้ายจึงต้องสูญเสียชาติ ตัดสินใจหนีภัยลงโทษทางใต้จนเกิดเป็นราชวงศ์ซ่งได้

ผู้วิจัยเห็นว่าภาพสะท้อนสังคมในบันทึกตงจิงเม้งหวาลู่ส่วนใหญ่สะท้อนภาพสังคมที่มุ่งเพื่อเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดในหลากหลายด้าน มีลักษณะเน้นหนักไปทางการเฉลิมฉลองของเทศกาลต่าง ๆ โดยไม่พบการเขียนถึงเรื่องสงครามบริเวณชายแดนที่เกิดขึ้น และเขียนถึงสังคมด้านลบเพียงเล็กน้อยได้แก่ ภาพของขอทาน ทว่าภาพสะท้อนของขอทานก็ยังมีกรแต่งกายอย่างมีแบบแผน ซึ่งเห็นได้ชัดว่า ผู้ประพันธ์มีจุดประสงค์ต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นภาพ ย้อนคิดกลับไปถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในทางที่ดี โดยมุมมองของผู้เขียนที่มีต่อสังคมเป็นลักษณะคล้อยตาม หลงระเหิดไปกับสังคมในต่อนั้น ครั้นต่อเมื่อเกิดการล่มสลายของประเทศในขณะที่เรียบเรียงบันทึก ผู้เขียนกลับมีมุมมองในลักษณะแฝงไปด้วยความรู้สึกเสียสละความรุ่งเรืองในอดีต และเสียใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ ในช่วงเวลาที่เม้งหวอนเหล่าเขียนบันทึกตงจิงเม้งหวาลู่ นั้น เป็นช่วงเวลาที่ประเทศล่มสลายแล้ว ผู้คนต้องอพยพหนีลงโทษทางใต้ บรรยากาสดื่มไปได้ด้วยความเศร้าโศก หดหู่ โกรธแค้น ตลอดจนความเกลียดชังของคนในสังคม ทำให้ผู้คนต่างพูดถึงประเทศที่ล่มสลายในเชิงลบ ซึ่งส่งอิทธิพลต่อผู้เขียน จึงทำให้ผู้เขียนมีท่าทีตอบสนองต่ออิทธิพลนั้น โดยผู้เขียนพยายามแก้ไขคำพูดเชิงลบที่มีต่อประเทศของตนในอดีต นำเสนอภาพความจริงในด้านบวก โดยมีจุดประสงค์ให้คนรุ่นหลังได้เข้าใจสภาพและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ตรัสศิลป์ บุญขจร (2542) ที่กล่าวไว้ว่าสังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักเขียน และนักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมเช่นกัน

บันทึกตงจิงเม้งหวาลู่ ได้เสนอภาพและสร้างความเข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยซ่งเหนือได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสร้างความประทับใจ ให้แก่คิด ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม อาชีพ และเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้ผู้อ่านและคนรุ่นหลังใช้เป็นข้อมูลเทียบเคียงเพื่อการศึกษาและใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีบันทึกทางประวัติศาสตร์ได้แก่ บันทึกเมืองเหลียงลู่และตู่เฉิงจีเซิ่ง ตลอดจนบันทึกอื่น ๆ ที่เขียนถึงเรื่องราวต่อจากสมัยราชวงศ์ซ่ง ซึ่งสามารถนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับบันทึกเล่มอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์ถึงความแตกต่างและมีสะท้อนภาพสังคมตรงกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2549) วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง และความเป็นอื่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทยา.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). นวนิยายกับสังคมไทย 2475-2500. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539) วรรณกรรมวิจารณ์. กรุงเทพฯ : นาคร.
- ภูริวรรณ วรานุสาสน์. (2555) **วาทกรรมการเดินทางในกวีนิพนธ์ฉือราชวงศ์ซ่ง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิพล เครือรัฐติกาล. (ม.ค.- เม.ย. 2556) ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาณาจักรเหลียว ซีเซี่ย และจิน : ภาพสะท้อนความยืดหยุ่นทางการทูต สมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ (ค.ศ. 960-1279). **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง**. 9 หน้า 3-12.
- อิงอร สุพันธุ์วนิช. (2551) รัก ทุกข์ สุข โศก ในงานวรรณกรรมไทย : ภาพสะท้อนสังคม จากอดีตสู่ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : บริษัท สรรสร้างบุ๊คส์ จำกัด.
- Gao Yanjie (郜彦杰). (2006) **《东京梦华录》 词汇研究**. 博士学位论文. 南京师范大学.
- Li Xuehan (李雪菡). (2021) **《东京梦华录》与《梦粱录》 词汇比较专题研究**. 硕士学位论文. 四川外国语大学.
- Meng Yuanlao (孟元老). (1982) **《东京梦华录》**, 邓之诚 注. 北京: 中华书局.
- Wei Bangming (魏邦明). (2013) **《清明上河图》和《东京梦华录》中的北宋汴梁城市体育**. 硕士学位论文. 西北师范大学.

Author (1) Information (第一作者信息)

	Name and Surname (姓名) : MASAYAMAS CHAICHANAKIJPONG
	Highest Education (最高学历) : M.A. (Eastern Languages), Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University
	University or Agency (任职院校或单位) : Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University
	Field of Expertise (专业领域) : Chinese
	Address (地址) : Kasetsart University, 50 Ngamwongwan Rd. Chatuchak Bangkok 10900

Author (2) Information (第二作者信息)

	Name and Surname (姓名) : KANOKPORN NUMTONG
	Highest Education (最高学历) : Ph.D. (Classical Chinese Literature)
	University or Agency (任职院校或单位) : Faculty of Humanities, Kasetsart University
	Field of Expertise (专业领域) : - Classical Chinese Literature - Chinese-Thai Translation
	Address (地址) : Kasetsart University, 50 Ngamwongwan Rd. Chatuchak Bangkok 10900

